

UMURTQA POG'ONASI DISK CHURRASI

IBAYDULLAYEV HOJIMUHAMMAD BILOLDIN OGLI

KOKAND UNIVERSITETI ANDIJON FILIALI DAVOLASH ISHI

YONALISHI

25-09 GURUH TALABASI

ibaydullayev2025@mail.ru +998884722499

ILMIY RAXBAR : ATAQOZIYEVA NIGORAXON BAXTIYOR QIZI

ANOTATSIYA : Umurtqalararo disk churrasi - bu umurtqalararo disk yadrosining umurtqa kanaliga bo'rtib chiqishi bo'lib, fibroz halqaning butunligi buzilishi natijasida yuzaga keladi. Disk churrasini yuzaga kelishini yana bir sababchisi bu umurtqa ostexondrozidir. Etiologiyasi Umurtqa osteoxondrozi polietilogik kasallik. Disk churrasi rivojlanishining asosiy sababchisi ham osteoxondrozdir. Umurtqa pog'onasida degenerativ-distrofik o'zgarishlarga olib keluvchi har qanday patologik jarayon keyinchalik umurtqalararo diskning o'z o'rnidan siljishiga ham sababchi bo'ladi. Shu bois, disk churrasi alohida kasallik emas, balki umurtqa osteoxondrozi yoki jarohati asorati, deb hisoblanadi. Kundalik faoliyat davomida asosiy yuklama umurtqa pog'onasining harakatchan bel qismini yirik umurtqalariga tushadi. Aynan shu sohada ko'pincha umurtqalararo disk churralari hosil bo'ladi. Disklar shikastlanishga moyil, chunki ular bir tomondan umurtqa pog'onasining harakatchanligini ta'minlash uchun elastik bo'lishi kerak, boshqa tomondan ular haddan tashqari yuklarga bardosh bera oladigan darajada kuchli bo'lishi kerak. Diskning tuzilishi, agar mavjud bo'lsa, zararning xarakterini ham aniqlaydi. Shu bilan birga, bel og'rig'i yagona shikoyat bo'lib qolmasdan, bemorlar oyoq mushaklarining zaifligini, shuningdek, ularda terining sezgirligini buzilishi kuzatilishi mumkin; L3-L4 disk churrasini davolash ko'pincha jarrohliksiz

amalga oshiriladi, ammo agar u o'z vaqtida davolanmasa, alomatlar doimiy va kuchli bo'lsa, jarrohlarning yordamiga murojaat qilishni talab qiladi.

KALIT SOZLAR : Umurtqalar aro disk churrasi, umurtqa yadrosi, fibroz parda, umurtqa ostexodrozi, degenrativ-distrofik ozgarishlar, umurtqa pogonasi patalogiyasi, (L-3) va (L-4)- 3 va 4 bel umurtqa pogonasi.

KIRISH : Odamda Umurtqa pog'onasi bo'yin, ko'krak, bel, dumg'aza va dum suyaklari – umurtqalarning ustma-ust qo'shiluvidan tashkil topadi. Umurtqa pog'onasi shu umurtqa tanalarining orasida joylashgan tog'ay disklar hisobiga uzayadi. Umurtqalar bir-biriga ulanib borishi natijasida umurtqa kanali hosil bo'lib, unda orqa miya yotadi. Odam Umurtqa pog'onasi kishining tik yurishiga moslashgan bo'lib, pastga qarab kengayib boradi.

Umurtqa pog'onasi alohida tuzilishga ega bo'lgan 5 turdagi umurtqalarning o'zaro qo'shilishidan hosil bo'ladi. Umurtqalarning turlari: 7 ta bo'yin umurtqasi, 12 ta ko'krak umurtqasi 5 ta bel umurtqasi, 5 ta dumg'aza umurtqasi 1 dan 3 gacha dum umurtqalari. Umurtqalararo disk

Umurtqalararo disk yassi dumaloq shaklga ega bo'lib, u umurtqalar orasida joylashgan. Bo'yinning 1-(atlant) va 2-(aksis) umurtqalari orasida disk yo'q, chunki atlantning tanasi bo'lmaydi. Bo'yinning 2- va 3-umurtqalari orasidan boshlab pastdagi barcha umurtqalar orasida disk bo'ladi. Disklar pastga tushgan sayin qalinlashib va yo'g'onlashib boradi. Umurtqalararo oxirgi disk LV-SI orasida joylashgan. Dumg'aza umurtqalari orasida disklar 17 yoshgacha bo'ladi va keyin bitib yo'qolib ketadi. Dum umurtqalari orasida disk bo'lmaydi. Fibroz halqa. Pulpoz yadroni biriktiruvchi to'qima tolalaridan iborat qatlam o'rab turadi. Bu tolalar elastik xususiyatga ega. Xuddi arqon tolalari kabi bir-biri bilan o'ralashib ketgan bu halqaga fibroz halqa deb aytiladi. Fibroz halqa o'ta mustahkam bo'lib, pulpoz yadroni markazda ushlab turadi va uning yon tomonlarga

siljib chiqishiga hamda umurtqalarni o'z o'rnidan siljishiga yo'l qo'ymaydi. Fibroz halqaning markaziy tolalari pulpoz yadroning kapsulasini tashkil qiladi, periferik tolalari esa umurtqa kanalining oldingi devorini hosil qiluvchi orqa uzun boylam bilan tutashadi. Oldingi uzun boylam esa fibroz halqa tolalari bilan birikmasdan umurtqa tanasi bilan qo'shib ketadi. Umurtqa pog'onasi disk churrasi (gryja) – bu hozirgi zamonaviy hayot tarzini kechirayotgan insonlarda juda ko'p uchraydigan kasalliklardan biri hisoblanadi. Og'ir yuklarni ko'tarish, kam harakat qilish va o'tirib ishlash tarzi ko'p hollarda disk churrasi paydo bo'lishiga sabab bo'ladi va bemorlar nevropatologlarga murojaat qiladi. Disk churrasi anatomiyasi quyidagicha:

- Disk churrasi vujudga kelishining anatomik asoslari. Disk churrasi — bu intervertebral diskning yaxlitligini buzilishi natijasida uning yadrosi orqa miya kanalidan chiqib ketishi. Bu ko'pincha umurtqa pog'onasining ortiqcha yuklanishi, travma yoki yoshga bog'liq o'zgarishlar tufayli sodir bo'ladi. 123*

- Churra rivojlanish bosqichlari. Avvalo, disk yadrosi (pulposus yadrosi) tashqi bosim ostida deformatsiyalanadi, bu esa diskning protruziyasi deb ataladi. Keyinchalik fibroz halqaning yorilishi sodir bo'ladi va pulposus yadrosi tushib ketadi, bu esa diskning ekstruziyasiga olib keladi. 13*

- Churra turlari. Churralar posterolateral, lateral va markaziy bo'lishi mumkin. Posterolateral churra eng keng tarqalgan bo'lib, diskning orqa-yon tomoniga chiqib ketishini anglatadi. Lateral churra diskning yon tomoniga chiqib ketganda, markaziy esa disk yadrosi bevosita orqa miya kanalida bo'lganda sodir bo'ladi.*

- Churraning nerv tizimiga ta'siri. Churra ko'pincha siyatik asabga bosim qo'yadi, bu esa oyoqlarda og'riq, uyuish va mushaklarning zaiflashishiga olib keladi.*

Diagnostika: Umurtqalararo churraga shubha bo'lsa, nevrolog shifokorga murojaat qilish kerak. U tashxis qo'yadi va kerak bo'lsa, neyroxirurg yoki manual terapevtga yuboradi. Umurtqa pog'onasi churrasining ilk belgilari va ularni qanday aniqlash mumkin?

Umurtqa pog'onasi churrasining ilk belgilari

- 1. Yengil og'riq va noqulaylik hissi*
- 2. Qo'l yoki oyoqlarda karashish*
- 3. Harakatlanishda qiyinchiliklar*
- 4. Nerv siqilishining dastlabki belgilari*
- 5. Qisqa muddatli og'riq portlashlari*

Umurtqa pog'onasi churrasini qanday aniqlash mumkin?

- 1. Tibbiy ko'rik*
- 2. Magnit-rezonans tomografiya (MRT)*

Magnit-rezonans tomografiya (MRI) yumshoq to'qimalar tuzilmalari va umurtqa pog'onasini batafsil ko'rib chiqish qobiliyati tufayli umurtqa pog'onasi shikastlanishlari diagnostikasida markaziy o'rinni egallaydi, bu umurtqalararo disklar, ligamentlar va nerv elementlarining shikastlanishi bilan bog'liq jarohatlarda muhim ahamiyatga ega. X-nurlari va kompyuter tomografiyasidan (KT) farqli o'laroq, MRI orqa miya, yumshoq to'qimalar va intervertebral diskarni invaziv bo'lmagan baholash imkonini beradi. MRI siqilish va sinish-dislokatsiya shikastlanishlari, churrali disklar, travmatik miyelopatiya va orqa miya shishi kabi jarohatlarni erta tashxislashda muhim rol o'ynaydi. Maqolada o'murtqa shikastlanishlarni tashxislashda MRIning qo'llashning asosiy tamoyillari, shu jumladan ushbu usulning boshqa tasvirlash usullari bilan solishtirganda afzalliklari ko'rib chiqiladi. MRG nafaqat suyak shikastlanishlarini, balki yumshoq

to'qimalarning yashirin shikastlanishlarini ham aniqlash qobiliyatiga alohida e'tibor qaratiladi, bu muhim klinik topilmalarni o'tkazib yuborishning oldini oladi va to'g'ri davolash taktikasini targ'ib qiladi. Klinik ma'lumotlar va tadqiqotlar tahlili asosida umurtqa pog'onasi shikastlanishlarida MRTdan foydalanish erta tashxis qo'yish va zarar darajasini aniq baholash orqali davolash natijalarini sezilarli darajada yaxshilashi takidlanadi.

DAVOLASH VA OLDINI OLISH :

Umurtqalararo churrani davolash:

Konservativ:

Gimnastika: Disklarni barqarorlashtirish mashqlari.

Massaj: Mutaxassis tomonidan amalga oshiriladi.

Traksion terapiya: bo'rtib chiqishni kamaytirish uchun tortish.

Dori vositalari: YAKNDV, glyukokortikosteroidlar, siydik haydovchi preparatlar, mahalliy vositalar.

Noan'anaviy usullar: Igna sanchish, gomeopatiya.

Jarrohlik: Mikrodiskektomiya: Tez tiklanadigan kam invaziv operatsiya. Endoskopik aralashuv: Endoskop va kichik jarohatdan foydalanish. Lazerli olib tashlash: Sovuq plazma nukleoplastikasi: Plazma oqimi yordamida disk hajmini kamaytirish. Radiochastotali destruksiya: Disk ichidagi bosimning pasayishi.

Uy sharoitida davolash:

Yallig'lanishga qarshi preparatlar: Og'riqsizlantirish uchun.

Xalq tabobati vositalari: Yallig'lanish va og'riqni kamaytirish uchun kompress va moylar.

kasallikni oldini olishda belga tushadigan ogirlikni togri taqsimlash, sovuq va shamollashlardan saqlanish va uzoq vaqt davomida tik turub yoki otirib ishlash umurtqa disk churrasiga olib keladi.

—

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, umurtqalararo disk churrasi zamonaviy hayot tarzi bilan bog'liq holda keng tarqalgan kasalliklardan biridir. Kasallikning asosiy sababi umurtqa pog'onasida yuzaga keladigan degenerativ-distrofik o'zgarishlar bo'lib, u o'z vaqtida aniqlanmasa og'ir nevrologik asoratlarga olib kelishi mumkin. Disk churrasini erta bosqichda diagnostika qilish, konservativ davolash choralarini to'g'ri qo'llash va sog'lom turmush tarziga rioya etish kasallikning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

med 24.uz , ASAB.CC , Bukmedjournal.uz , wikipediya.org, Abutertest.uz , kun.uz. , youtube.com, Yandex Al , Tush.su , Boffin.su , medo.uz.